

Varga József
Tar Mihály szüretjén

Budapest

2002

I.

Sápadtan haldoklik a hulló falevél,
Búcsútáncra még fölkapja az őszi szél.
Fázik rozsdás kérge a lombtalan fáknak,
És fogy életnedve a rezgő fűszálnak.

Messze szállt a mezők széphangú primása,
A távoli erdők kedvenc csalogánya.
Rétek lágy szőnyegén nem virul a rózsza,
Hallgat a víg tücsök esti harangszóra.

Tova repült a nyár énekes serege,
Üresen ásít a fecskék árva fészke.
Az új élet jöttét nem kelepli gólya,
Nem csüng piros csőrén az égszínű pólya.

Kukoricakupac örködik a szántón,
Csőtől fosztott szára búcsúzik a nyártól.
Összezsugorodott a burgonya szára,
Lányok kapás raja gumóját most ássa.

Vörösen gyöngyöznek a gabonatóblák,
Porhanyós földágyból fényretörő csírák.
Még zöldell a répa dúsfodrá levele,
Fehéren mosolyog kerekded gyökere.

Szekerek döcögnek megterhelt kasokkal,
Ostor pattogása hallik a távolban.
Tehenek bögése, lovak nyerítése,
Egy elfojtott kacaj kitörő csengése.

Elválnak a gazda a kihalt pusztától,
Vadludak lármázva repülnek nyugatról.
Álmodozva gondol a jövő vetésre,
Búcsúzó két szeme áldást hint a földre.

Füstcsík úszik szürkén az ősze végi égen,
Gomolyfelhő játszik a kihaló fényben.
Imát mormol búsan a búbos kemence,
S megjött nagyapónak mesét mondó kedve.

II.

Hajnalfény dereng már a domb hajlatában,
Nyugalom honol a hófehér szobában.
Most ébred álmából fiatal leányka,
Pihen selyem ágján, szelíd kis báránka.

Kékpettyes ruháját kivasalta este,
A ma megnyitandó szüreti ünnepre.
Elmereng Mária, sikerül e terve,
Remegő kis szíve szorongással tele.

Hétpettyes bogárka száll be az ablakon,
Pihenő helyet lel a rózsás paplanon.
Tenyerére veszi gyöngéden a rovar,
Gondolata még az álomképtől zavart.

A vén csont, Bokáné, jutott az eszébe,
Ki tavasz derekán került még elébe.
Kártyát vetett néki; kígyót, békát mondott,
Sonkát, babot, lisztet jócskán el is hordott.

Szerencsét jósold a ráncos öregasszony,
És igazmondását bizonygatá nagyon.
„Galambom, ki szeretsz, szintúgy imád téged,
Még ezen az őszön szerelmet vall néked.

Sok gyermeketek lesz, talán tizenhárom!
Jövőlátásomért a pálinkát várom.
Soká fogtok élni, száz évnél is többet,
Még a plébános sem mondhat ennél szöbbet!”

Hallotta ő régen drága nagyanyjától,
Vagy talán koránhalt jó édesanyjától:
Szerencsét kérdezni katicabogártól,
Minden leány vágya tudni a jövőről.

Háromszor kérdezi remegve az ajka:
„Merre viszed ládám, katicabogárka?”
Régi babonahit, merre száll a pettyes,
Arra van a párja, ki a szívnek kedves.

III.

Gyöngyharmatpír remeg a leányka szemén,
Sötétkék szemének mélyvívű tengerén.
Kinyújtott tenyerén katicabogárka
Pirospöttyös szárnyát repülésre tárja.

Ujjabegyén van már az elszálló bogár,
- Repülj kicsi pajtás, szabad a szép határ.
Szüretelni megyek, a nagyapám hívott,
Kinek nyurga teste száz kilósra hízott.

Hajdan szolgalegény, ma nagybirtok ura,
Ezért nem is gondol a szegény fiúra,
Ki szívemnek álmát ellopta örökre,
Barna arcú legény, két hold örököse.

Nem sejti az öreg a titkos estéket,
A Bokáné által beígért terveket.
A holdvilágos éji boldog csónakázást,
A szerelmes párnak olthatatlan vágyát.

Azt gondolja rólam, én is Erzsí vagyok,
Kinek férje érte tíz hold földet adott.
Eladta az öreg a kis unokáját,
És még várja sután a lányka háláját...

- Ó, mondd meg bogárka, merre viszed ládám?
Hova teszed lopva a szűzi nyoszolyám?
Bandi kedves arca mosolyog élémbe,
Tőle kaptam csókot, az elsőt, cserébe.

Ugye ott lesz ő is, mint puttonyos legény,
Puttonyszíja feszül domború szép mellén.
Véle csókot váltok, mikor nem lát senki,
Joga van a szívnek, ha egymást szereti.

Szállj el kis rovarka, lengjen könnyű szárnyad,
Szívem irányítson, mint fény az árnyakat.
Lelkem is veled száll égi tűzszekéren,
Ölelő kebleden ott lesz majd szerelmem.

IV.

Hangos már a kis ház a korai fényben,
Rózsi néni sűrög szárnyasok népével.
Pipázva a kémény szürke füstjét ontja,
Bandi álmoképét kakas szava bontja.

- Talpra, fürge legény! - szólítja az anyja,
Fia barna arcát lágyan megcsókolja.
Kiugrik az ágyból, otthagyja a párnát...
- Elfogja-e nyerni a szerelmi pálmát?

Ezen jár az esze, meg az esti bálon,
Hol a lányok feje fő az első táncon.
Az első tánc azé, ki egymást szereti,
De sok gyáva legény ezt nem meri tenni.

Fél az édesapja kőkemény öklétől,
Vagy a falu szája sokélú nyelvétől.
Őt ez nem zavarja, legény lesz a talpán,
Nem engedi veszni szerencsáját balgán.

Üstökön ragadja szerencsék asszonyát,
Hozzáköti lova jó erős kantárját.
Rígó lova pedig, mint táltos fog szállni,
S szerelmes arája ölében fog hálni.

Gyorsan öltözködik, kész már a reggeli,
Öreg édesanyja két szeme sürgeti.
Örömkönny önti el jószágos két szemét,
Ahogy nézegeti egyetlen gyermekét.

Gondolata elszáll a szomorú múltba,
Drága élettársa eszébe jut újra.
Akit elveszített, mikor anyává lett...
Férje arcképe függ a kis mécses felett.

- Bandi lelkem, vigyázz, nehogy bajod essen,
Ne érje búbánat öregedő szívem!
Csókold meg helyettem Mari kedves arcát,
Tisztelet szavával köszöntöm a gazdát.

V.

- Ne félj, édesanyám, ne gyötörjön bánat,
Hazahozom majdan gyönyörű mátkámat.
Nem fogom rózsámat kalapomba tűzni,
Hanem karjaimba fogom őt ringatni.

Készítsd el a fészkünk a hátsó szobában,
Édesapám veled ott turbékolt hajdan.
Én is oda viszem kicsi vadvirágom,
Így teljesül végre rég óhajtott álmom.

Karja átöleli anyja gyenge vállát,
Forró csók érinti kicsi piros ajkát.
Megremeg a hangja, csordul meleg könnye,
Gyémántként cseppenve az anyai kézre.

- Ég veled, jó anyám - mondaná az ajka,
Lágy csengésű hangja most tréfát űz rajta.
Mint megérett gyümölcs függ szótlan fa ágán,
Úgy csüng Bandi némán anyja öreg vállán.

Egymást átölelve még sokáig állnak,
Összekötik őket a szeretetszálak.
- Áldjon Isten, fiam! - szól az anya halkán,
Elválík a két test, s indul Bandi lassan.

Porfelleget kavar szikrázva a patkó,
- Hej, de jó kedved van, Rigó lovam, pejgó!
Mintha te is tudnád a mai nap számát,
Szívemben zenélő tavasz muzsikáját.

Repülj Rigó gyorsan, mintha táltos volnál,
Szép kedvesem vár rám dombok hajlatánál.
Szemének mélyvízű tükrében fürödni,
Vágyik szívem-lelkem karjában pihenni!

Őszi szellő fújja szőkén lengő haját,
Napsugár ringatja felém a mosolyát...
Megcsillan a hegyhát a felkelő fényben,
Szőlők színdús fürtje ring a meleg léghen.

VI.

Kakas kukorékol hajnalhasadtára,
Talpon van a gazda, készen a munkára.
Patyolat ing rajta, felgyűrve az ujja,
Rózsásbarna arcát lanyha szellő fújja.

Topogó léptei leviszik a mélybe,
Fénysugárt elnyelő pince fenekére.
Gurulnak a hordók megfeszült izmától,
Mind a napra kerül dolgos két kezétől.

Hordók üres gyomrát öblögeti vízzel,
Leválnak a borkő penészgomba-péppel.
Majd kénszalag kerül pipázva a szájba.
Füstölnek a hordók, mintha tűzvész járna.

Forró vízben fürdik puttony, kosár, dézsa,
Szorgoskodó keze a szőlőprést mossa.
Egy szó annyi mint száz, tisztogat a gazda,
Szüretnek kezdetét előhírnök hozza.

Októberi fény tör a lakószobába,
Onnan szökik bátran a füstös konyhába.
Cseréptalak sora frissen meszelt falon,
Friss szőlőszag terjeng a lankás oldalon.

Felemelő érzést nyújt a dombok képe,
Barátságos derűt fűrtök színes népe.
Harmatcsepp gyöngyöz a dúsnedvű bogyókon,
Napsugár csillog a csipkés levélágyon.

Távolról gyérlombú diófa integet,
Tátongó zöld burka csonthéjast dédelget.
Lepottyán pattogva a szelíd gesztenye,
Tüskés bőre alól les ki barna szeme.

Megérett a szőlő, az aratást várja,
Mikor gyenge testét késpenge levágja.
Nem is tiltakozik, a természet rendje,
Legyen a sok gyümölcs ember s állat étke.

VII.

Vendég érkezését jelzi a vadászkürt,
Mely ketté hasítja a hajnali légűrt.
Megszólal a tarack a völgy ölébe rejtve,
Dördületes hanggal jóreggelt köszöntve.

A kavicsos úton két lovacska ballag,
Lovak fején díszlik tarkaszínű szalag.
Poroszkálva húzzák a nyikorgó kocsit,
Belsejében ül egy fiatal szép kocsis.

Vélnéd nadrágos ül a kocsiülésen,
Szoknya van biz' azon, szépen lengő, selyem.
Gyeplő szárát fogja halványeres keze,
Zászlórúdnak látszik az ostor nád nyele.

Marika a hajtó, a gazdát köszöntő.
- Jó reggelt kívánok, Tar Mihálybá' apó.
- Hozott Isten, lányom! - szól az öreg büszkén,
S a földre szökő lányt megöleli tüstént.

Rokoni csók csattan a picike szájon,
Huncut mosoly bujkál az ősz bajusz-szálon.
Nagyapó két szeme laposakat pislant,
Dúsan rakott asztal csábos illata csal.

Megérkeznek sorban a vendégszekerek,
Fogadja a gazda, sorban, ahogy jönnek.
Kupák járnak körben, járva ősi táncot,
Üvegnyakán függnek a fonott kalácsok.

Torkát öblögeti öreg János gazda
Sárkánypálinkával, mert ő csak azt issza.
Szösze unokája harcsabajszát tépi,
A pohárban fénylő jó vörösbort nézi.

Minden vendég megjött: Pista, Erzsi, Klári,
Meg a jövőt látó Bokáné, a Sári.
Csupán egy hiányzik, Bandi délceg legény,
Kit Mária szeme meleg vággyal cserkész.

VIII.

Áldást mond a gazda kenyeret megtörve,
Bort tölt a kupákba vendéget köszöntve.
Kikerül a bicska a nadrágzsebekből,
Fogy a sok csirkecomb a húsostálakból.

- Úgy látszik, ő nem jön, talán baja esett...
És Mária szíve, mint őz teste, remeg.
Most kioson halkan a vendégek közül,
Fut a szőlőaljba, s búsan tekint körül.

Nem hallja a patkók ritmikus csengését,
Csak gyorsan dobogó szíve vad verését.
Elönti két szemét bánatának árja,
S nem felel boldogan kedvese szavára.

- Mi az, édes lelkem, gyémántom, virágom,
Ki bántott, hogy könnyár pereg az orcádon?!
Nyergébe emeli gyöngéden a leányt,
Kinek szép arcáról a bú tüstént elszállt.

Nem mondott ő semmit, ugyan mit is szóljon,
Beszédes két szeme örömet sugárzott.
Egybeforrt az ajkuk, szívük egyet dobant.
- Ez aztán az élet! - Bandi nagyot kurjant.

- Rigó lovam, igyál, itt a kulacs, nesze,
Aki búsul, annak tudod, nincsen esze!
Felpattan lovára a jókedvű legény,
Menyasszonya pihen vőlegénye keblén.

Vad vágatás jelként úszik szállva a por,
Nem vette el eszét a mámorító bor?
Szerelem szűz bora pezseg ereiben,
Életpárja kacag erős kezeiben.

Táncot lejtve megáll prűszkölve a lova,
Kart egymásba öltve gyalog mennek tova.
Majd elválík kezük összefont kapcsa,
Távolról hallatszik a nagyapó hangja.

IX.

Vígan szól a nóta lent a szőlőaljbán,
Gyűlik az érett fürt a nagy kosarakban.
Piroskendős lányok kopasztják a tökét,
Lármás gyermeksereg tépdési levelét.

Puttonyos legények szaporán forognak,
Közben boroskancsók körke-körbe járnak.
Eloltják a szomját az égő toroknak,
És fönt a présházban darálók morzsolnak.

Telik a présketrec sokatnyelő gyomra,
Száras dongák szomját az édes must oltja.
Sötét pince alján telnek már a hordók,
Tiszta falon függnék hosszúnyakú lopók.

Öreg János gazda kezeli a nagyprést:
- Hoci fiam ide a kocsányvágó kést!
Fürgén sűrög-forog, leteszi a zakót,
Aztán foga közé beteszi a bagót.

- Hol vagy szép Mária? - szólít a nagyapád.
- Vinné el az ördög, és vele a Sántát!
Sárga hintón láttam a jegyzőt érkezni,
Máriát akarja előlem elvenni.

Szalad a leányka fel a lakóházba,
Hol a kövér jegyző örömarccal várja.
- Új vendég érkezett, drága, kicsi lányom,
Kit szórakoztatni melegen ajánlom.

- Nem tudja az ember, hogy mit hoz a jövő -
Súgja halkán apó; s jön a sánta jegyző.
- Óh, kezét csókolom tündérszép kisasszony,
E gyönyörűségből nékem is juttasson.

Udvarias bókját mind elsütögeti.
A lány tokás arcát még jobban megveti.
Sosem kedvelte a szépet tevő jegyzőt,
Ki most nagyapjához megkérni eljött őt.

X.

- Szépen megterítve vár az úri szoba,
Hozd a kulcsot gyermek, hadd menjünk be oda.
Szeretnék az úrral pár szócskát váltani...
Tudod, a sok adó, le kell törleszteni.

Ül a sánta jegyző a puha kanapén,
Összefonja karját pöffeszkedő mellén.
Bort tölt a nagyapó ráncosodó keze,
Mária jövőjén jár csavaros esze.

Majd megszólal halkán, kezdve a beszédet:
- Ha jól sejtem uram, lányom régen tetszett...
Elakad a hangja, sóhajt egy jó nagyot,
Meggyújtja szivarját, melyből mélyet szívott.

- Hagyjuk az ékes szót! - szól a másik kurtán -
Enyém lesz Mária újév napja után.
Mi meg Mihály bátyám megegyezünk gyorsan,
E jeles kézfogót ünnepeljük borral.

- Isten úgy segéljen, áldásom is rája,
Tudtam, neked termett lányom büszke fája.
Hamar kell tudatni, szaladjatok érte,
Hogy e boldog reggel mily szerencse érte!

Szaladnak is nyomban, keresgélik nyomát,
Feltűzni fejére mátkásan a haját.
De Mária eltűnt, ugyan hol is lehet?
A szüretelők közt nagy vidáman nevet.

- Hagyd kérlek, barátom, hosszú még a nappal,
Elfeledtem úgyis beszélni a pappal.
Van még idő elég az estéli bálig,
Hol az eljegyzésünk nyilvánossá válik.

Összekoccan széle megtöltött pohárnak,
Egymásnak ők vígan szerencsét kívánnak.
Nem sejtik a vészes, gyülekező felhőt,
A fejük felett úszva sötéten közelgőt.

XI.

Füstös cigány perdül be a nyitott ajtón.
- Jó estét gazd' uram, megjöttek a rajkók!
Feketén csillognak a hegedűtokok,
Bögös vállán suba, szőrtől, szintől kopott.

Bedugja fejét a kétfogú kontorás,
Eljátszva vonóján lakodalmak torát.
Nagy hátán cipeli Lápi a cimbalmot,
Pedig összelopott már egy vízimalmot.

Legvégén a sornak a purdék cincognak,
Cigánylány szemei kacéran villognak.
- Oda füstös népség, a farakás elé!
Menjetek szaporán a gyümölcsös felé!

Ahol János gazda, a pipázó öreg,
Hangosan felkacag, ahogy jön a sereg.
Rendezget kevélyen, parancsai járnak,
Ő a megbízottja a ma esti bálnak.

Alkonyba borult a kékes ég alja,
A leáldozó nap sugarát mutatja.
Csend pihen a tájon, vége a munkának,
Ölelkező párok a sötétre várnak.

Bandi erős karja öleli Marikát,
Forró csókkal oltja annak égő ajkát.
Szerelmi dalt zeng a távoli nagyharang,
Lelkükben tavasz van, boldog, határtalan.

Sokáig sétálnak a derengő fényben,
Csillagok ragyognak a sötétlő éjben.
Majd megszólal bűgva a vadászkürt hangja,
Híva vendégeket az első néptáncra.

- Jöjj szívemnek éke, táncra hív a nóta,
Cigányprimás húzza, minket vár régóta.
Forogjunk sebesen, mint az új jegyesek,
Még ma szép fejedre mátkajelet teszek.

XII.

Kezdődik a víg bál, forognak a párok,
Felöltözve szépen legények és lányok.
- Az első tánc azé, ki egymást szereti!
Nagyot kurjant Bandi, s Marit átöleli.

Ám de jön a jegyző, ki a lányt kereste,
Lógó nyelvvel futott, hogy táncra felkérje.
Elkésett a koma, nem kap leányt soha!
De sánta lábával nagyot ugrik oda,

Hol Bandi Marikát forgatja, mint orsót,
S Bokáné körük elveti a borsót.
- Legyen szakítatlan az ifjú pár tánca!
Én mondom a jósnő, Belzebub szakácsa.

- Szabad, Bandi öcsém, enyém az első tánc!
Ma kértem meg éppen e fiatal leányt.
Engedd, hogy eljárjam véle mátkatáncát,
Azután nem bánom, forgathatod tovább!

- Fölösleges uram, azt én is eljárom,
Húzzad banda jobban, a vonó ne álljon!
S derékon átfogva szerelmesét Bandi,
Körbe-körbe szépen, kevélyen pörgeti.

- Elég a rézüstjét! - szól Mihálybá' durván -
Állj meg koszos banda, ne húzd oly szaporán!
Mária, leányom, eljegyeztelek ma,
Ezért jegyző úré az első tánc száma.

Kérlek, táncolj véle, ő a vőlegényed,
Ma kérte meg kezéd, ő lesz a te férjed!
- Soha! - mondja a lány, - nem leszek ez úré!
Mátka vagyok, igen, de tudd meg, Bandié.

Azt a csetepatét, ami azután lett,
Valóságtükrözőn leírni nem lehet.
Bandi kemény ökle pörölyként zuhogott,
S a közeli fákon egy bagoly huhogott.

XIII.

Tar Mihály, a gazda, fejét tapogatja.
Mitől van a fájó, nagy daganat rajta?
- Elrabolta tőlem az álnok bestia,
Hová tetted eszed, leányom, Mária.

A senkit választád, kinek nincs semmije.
Szelíden mondja ő: - Van egy áldott szíve.
- Legyen úgy, nem bánom - szól az öreg kurtán -
Kívánságom csupán, legyen sok unokám!

De hallgasd meg most a búcsúzkodó jegyzőt,
Úgysem tarthatja meg veled a mennyegzőt.
Én meg fölkeresem az ifjú vőlegényt,
S leüttetem véle a gibói bölényt.

Meggörnyedt hátával lép be a szobába
A falu jegyzője fémgombos botjával.
Szorongva köszönti az ifjú hajadont,
Ajkáról pereg a szerelmi szóhalom.

- Utolsó kérésem ne tagadd meg tőlem,
Ne csinálj rombolást az árva szívemben.
Szeretlek Mária, csak teértem élek,
Ragyogó szemedtől én mindent remélek!

Ne vess el magadtól, mint gyümölcsfa almát,
Reád építettem szívem minden vágyát.
Naponként mint imát tuttogom nevedet,
Búcsúzó két szemem téged sosem feled!

Mondd, van-e reményem, hogy az enyém leszel,
Szíved minden vágyát lábad elé teszem.
Csak egy biztató szót, csak egy reménysugárt,
Édes mosolyodból kevéske fényt csupán.

- Sajnálom - szól a lány, - nem tehetem soha,
Szerelmem bimbóját Bandi szakította.
Ő kapta ajkamról első szúzi csókom,
S neki adtam végleg életem, halálom.

XIV.

Némán megy a jegyző, fogát csikorgatja,
Belsejében tombol kitörő haragja.
Ahogy távolodik a kedves lakástól,
Elborul az agya szíve bosszújától.

Lépései viszik lefelé a dombon,
Gaztettet szó agya tudat alatt titkon.
Megborzong a képtől, ha reája gondol.
- Nem válok aljassá! - kiált hörgő hangon.

Meg-megáll, körülnéz, mintha lopni járna,
Két remegő ajkát kékre harapdálja.
Sötéten surranva gonosznak vélt árnya
Érinti biztatón a cselszövők lánya.

- Megyek! - szól magához, de megáll a lába.
Érzi vasfejszékét nagy fatörzsbe vágta.
- Tovább csak, barátom! - súgja a rút sátán.
Vigyorgó pofával kocog lova hátán.

Lapulva, mint macska az egeret lesve,
Lopakodik lassan jegyző kövér teste.
Még egyszer megdöbben tettének súlyától...
- Tedd csak bátran, ne félj! Szabadulsz terhedtől.

Reszkető ujjai kopognak egy ajtón.
- Ki az? - s ő megremeg a vastag borhangtól.
Lélegzete eláll, hangja cserbenhagyja,
Kulcs csörren a zárban, füle alig hallja.

- Az áldóját, ki vagy, hogy ily későn zavarasz!?
A kutya anyádat, kitekerem nyakad!
- Én vagyok - szól aztán -, te goromba káplár.
Az ékes szavadért irigyel a káplán.

- Bocsánat jegyző úr, alássan jelentem,
Mi szél hozza erre, ha szabad kérdezni?
- Nagy dolgokat mondok - dörmögi az kurtán...
S tollhegy serceg hosszan papírok ívhátán.

XV.

Gondolják a lányok, vége van a bálnak,
Ezért szőlők között párosával járnak.
Piros kendő villan a venyigék mögött,
Amott egy férfihang suttogva dörögött.

- Vigan él az asszony, Erzsi, a menyecske,
Fát hordani jár most ura az erdőbe.
Bár forró csókjával urát is ámtja,
Szerelmi rózsáját mégis Pista bírja.

Most is az ő hangja bújja oly édesen:
- Csak téged szeretlek, Pistám, ó édesem.
Majd elvész a hangja a suttogó szónak,
Ott jár már a lelkük, hol a szívek szólnak.

Hegycsúcsról fölkelve köszönt a meleg nap,
S mosolyt hint lángpiros arcával a hajnal.
Egy vadgalamb bújja szerelmesen dalát,
Bandi átöleli féltően Marikát.

- Látod, kicsi párom, mezei virágom,
Beteljesült már a rég óhajtott vágyom.
Hajtsd hát fejed lágyan, szelíden keblemre,
Turbékoljon szívünk, mint szerelmes gerle.

Látom kedvesem a boldogító jövőt,
Vetésnek árjától illatozó mezőt,
A völgy aljába szorult kis létszámú falut,
Egy házban rejtező, elkészített odút.

Olyan mint egy fészek az új fecskepárnak,
Oda viszem rózsám még ma nyoszolyádat.
Ott fognak játszani apró gyermekeink,
Sok kacagó gyermek bársony szeme kacsint.

Magához öleli gyöngéden Marikát,
Csókcsábos ajkáról oltja égő szomját.
Eltűnik az égről a hajnali csillag,
És a sötét halál kaszája megvillan.

XVI.

Leng még függönye a szürke éjszakának,
Hús szele is suttog a késői nyárnak.
Dombok ormán a fény, völgyben a sötétség
Uralja a vidék titokzatos legét.

Bújkál a holdvilág a szőlőtők között,
Napsugár űzi el, s megül karók fölött.
Két lappangó alak jön a dombok alatt,
Dolmányuk zsebében megcsörren a lakat.

Dehogy sejti szíve a két szerelmesnek
A feléjük törő sötét veszedelmet.
Tovább szövi álmát a mesélő Bandi,
Rigó lova horkan, de nem hallja senki.

- Tudod, kicsi párom, milyen boldog leszek,
Ha majd unokámra mátkajelet teszek.
Elmeséljük mi is szép fiatalságunk,
Örömtől lesz hangos szalmatető's házunk.

Ó, szerelem éje, szívem örök éke,
Menjünk énekelve az oltár elébe.
Még egy forró csókot, jó pecsétet rája,
Aztán megyünk vissza a kezdődő bálba.

Lányok, fiúk, gyertek a körtáncot járni,
Annak közepén fog az ifjú pár állni.
Dalunk hadd meséljen igaz szerelemről,
A Pista gyerekek legújabb verséről:

Tar Mihálybá'
Házi gazda,
Hová lett a
Leánykája?
Bandi ajka
Csókolgatja.

Megy Mária
A templomba,
Oltáron a
Két szál gyertya.
Megkötve a
Házassága.

Sánta jegyző
Hová kullog?
Sötét lelke
Róka buldog.
Hoppon maradt
Gonosz alak!

Szurony hegye villan két csendőr kezében.
- Horvát Endre, úrfi, a törvény nevében
Ön a foglyom! Kérem, nyújtsa kezét szépen,
Hogy e vasilinccsel felékesíthessem!

Indulj most előre! - szól a durva káplár,
A megdöbbent népnek jó mulatást kíván...
Megfagy a meleg vér Mária testében,
És lerogy a földre fájdalma teljében.

XVII.

Fojtó a levegő a dohos szobában,
Pókháló lengedez rácsos ablakában.
- Kip-kop - hallja Bandi saját lépéseit,
S agya előcsalja képzelt rémképeit.

Megborzong a teste, ha a jövőt látja,
Nem fél a haláltól, csak Marit sajnálja.
Szüntelen rá gondol, a szőke hajára,
Piroskásan játszó édes mosolyára.

Tudja, hogy a leány érte fog szenvedni,
Szerelmes esküjét nem fogja megszegni,
De ő majd feloldja neki adott szavát,
Halottért ne tartsa erős fogadalmát.

Aztán visszagondol a holdas estékre,
Arája kékesen ragyogó szemére.
Lelke megöleli a távolban levőt,
Szerelmes szavakkal becézgetvén őt.

Csörren a zárkája vaspántos lakatja,
Fegyőr a faajtót nagy zajjal kitárja.
- Előre, te senki, a parancsnok úrhoz!
Átkozott féregje, lelkedért imádkozz!

Vértől-vésztől terhes a kihallgatószoza,
Hol a szegény rabot nyomozó vallatja.
- Kik a bűntársaid, meséld el csak sorban,
És a jegyzőkönyvet elkészítem jobban!

- Nincsenek társaim! S nem bűn, amit tettem!
A szegényemberek igaz jogát védtem!
És ha többet akar még kegyelmed tudni,
Hívassa a jegyzőt, jól tud ő hazudni!

- Beszélnél még kutya! Akkor már késő lesz,
Majd ha makacs fejed a bitón lengedez.
Vigyétek most vissza a siralomházba,
Hogy a kegyes halált nyugodtan várhassa!

XVIII.

Homályt ölt magára a távoli hegydomb,
Holdat megugató kutyák bús dala zsong.
Elsápad a holdnak fényt sugárzó gömbje,
Sötétség telepszik le a néma földre.

Érzi minden ember a gonosznak jöttét,
Még a nap ragyogó fényét is kiölték.
Reszkető levelek a görnyedő fákon,
Dércseppek gyöngyöznek a rezgő fűszálon.

Bezárják kelyhüket a kerti virágok,
Bekötik fejüket a fiatal lányok,
Az ég madarai haláldalt zengenek,
A szirti keselyűk lakomát rendeznek.

Rigó lova nyerít, a zabolát rágja,
Szöges patkójával a padlót kapálja.
Fájdalmasan bődul a delelő csorda,
Össze-vissza rohan, mintha veszett volna.

Szomorúan suttog a hajlongó vetés,
Nem repül a légben kacagva nevetés.
Mormolja csobogva a patak is imáját,
Megsiratja Bandit rémülten a világ.

Megremeg göröngye a szántóföldeknek,
Kicsordul a könnye a gyászoló rögnék.
Madarak siratják, állatok sajnálják,
Erdők meggyászolják a föld igaz urát.

Fejsze csattog lomhán, röpködnek szilánkok,
Lapát nyele fekszik megásott sírágyon.
Akasztófát ácsol a meggörnyedt bakó,
Csapzott haja, arca öregségtől fakó.

Könnycsepp hull szeméből ráncos kézfejére,
Majd sűrűbben gördül vasfejsze nyelére.
Tudja ő, kit akaszt. Egy ártatlan embert...
- Hej, be kár, hogy földünk csak keveset termett!

XIX.

Álmok királynője, tündérek asszonya,
Bandi álomképét dúsgazdagon fonja.
Elvezeti sorban a kedves tájakra,
Hol valaha is járt, azt átéli újra.

Majd vége szakad a csábító álomnak.
Börtöne előtt az őr léptei járnak.
Nyílik az ajtaja, s lassan belép rajta
A rideg fegyháznak ősszakállú papja.

Készítené hívét a hajnali útra,
De a rab gyónása bizony elég furcsa:
- Nincs Isten, se pokol, csak hazugság a hit,
Mert a jogbitorlók uralkodnak itt!

A lelkész meggyújtja felszentelt gyertyáját,
És az Istenéhez küld egy forró fohászt.
Két szál gyertya lángol a feszület előtt,
Gyéren világítva a földön térdeplőt.

Imádkozik a pap a bűnös emberért,
Nyerje el a lelke öröklét édenét.
Átkot sziszeg halkán a kínzott rab ajka,
Míg kezét a jó pap imára kulcsolja.

- Fiam, legyél erős! Veled van az Isten.
Lelked mentésére kegyelmet tőle nyersz.
A testnek halála lépcső csak a mennybe,
Rajta jutsz az Úrnak virágos kertjébe.

- Elég atyám, elég! - szól a rab keményen. -
Népem szabadsága erősíti vérem.
Az én mennyországom népem szívében él,
Érte halált halni nincs gazdagabb erény.

- Indulj bátran, fiam, a megváltás útján,
Égő szomjad oltsad az élet bő kútján...
Négyet üt kísértőn toronyban az óra,
Viszik Horváth Endrét megácsolt bitóra.

XX.

Sír a mezők népe, sír a lovak szeme,
Sír a kocsikerék, jaj, megszegyenítve.
Így gördíti tovább a megkötött rabot.
- Oh, bár törnék össze! - és sóhajt egy nagyot.

Négy szuronyos csendőr a szekere után,
Hátul a parancsnok büszkén fakó lován.
Távolról feltűnik a bitófa kapcsa,
Melyre bakó keze a selymet akasztja.

- Fiam, szól az anyja, hát itt hagysz örökre,
Nem leszel bánatban anyádnak öröme?
- Isten veled, anyám. Vigyázz Marikára!
És zokogva borul a kedves vállára.

- Bandi! - sír Mária, könnyeit törölve,
De elcsuklik hangja, leroskad a földre.
Fölemeli Bandi, hosszan megcsókolja,
Öreg szülőanyját szerelmére bízza.

- Urunk - zúg a tömeg -, ne hagyj el bennünket,
Kiveszi a zsarnok szánkból kenyerünket!
- Védjétek a népet! - kemény Bandi hangja,
S búcsút intve, bátran lép fel a vérpadra.

- Elvemért s népemért boldogan halok meg...
Könnyes szemek csöndjébe fullad mély hangja...
Egy vigyorgó arc van csak a tömeg között.
- Meghalt - így a jegyző, és a sátán röhög.

Őszi szellő fújja a menyasszonyruhát,
Mihálybá' tartja a roskadó Marikát.
Esküt tesz most újra koszorús sírdombra,
Horváth Endrének lesz örök menyasszonya.

Imádkozik a pap, s véle mormol a nép,
Megcsillantja arcát az elsötétült ég,
Elterül fényével újra a világon,
És a megholt lelke átborzong a tájon.

XXI.

Szomorú a kisház, üres lett a fészke,
Rózsi néni arcán csak a bánat fénye.
Nem sűrög-forog most szárnyasok népével,
Beteg, ágyban fekszik vérző, bús szívével.

Mária gondozza, az örök menyasszony,
Anyjává fogadta a jószívű asszonyt.
Együtt sóhajtoznak, ha eljön az este
Lélekharangszókor, sebeik enyhére.

Hívta őt nagyapja a nagy úriházba,
Hol a dinom-dánom még most is úgy járja.
- Férjhez adlak, lányom - szólt Tar Mihály gazda -,
De jegyző nem lehet szíved választottja.

- Köszönöm, nagyapó, nem megyek én férjhez,
Inkább elköltözőm Rózsi néniékhez,
Ott fogok majd élni, anyámat segítve,
Lánya leszek néki holt fia helyébe.

És magányban virul még az ártatlan szűz,
Ki szőke hajára mátkajelet nem tűz.
Gondolata sokszor száll a messzeségbe,
Tán a halott lelke találkozik véle.

Éjjel együtt vannak az álomligetben,
Csak a nappal üres, fájó és kietlen.
Az gaz jegyzőnek megbocsátá vétkét,
Aki gyengeségből ölé meg kedvesét.

Hervad színes képe a késői ősznek,
Daloló madárcák új szállásra térnek,
Csöndes a természet, üresek a fészkek,
Az ősz fáradt lépteit most nagyot lépnek.

Hófehér csúcsával hegygerinc integet,
Pelyhes hó lepi be már az alvó földet,
Megnyugszik csendesen a szívek vihara,
Hűsítően hat rá a tél hideg hava.

XXII.

Megszólal a harang a magas toronyban,
A völgy alján fekvő csöndes kis faluban.
Mélyzengésű dala mesze száll a légben,
Visszhangra talál a szegény lány szívében.

Oly bánatosan kong, mint szíve verése,
Ahogy indul éppen néma temetőbe.
Hófehér ruhája borítja termetét,
Bánattól hajtja le szomorúan fejét.

Apró lépteinek halkan koppan hangja,
Az utca lélegzetét is visszatartja.
Csend pihen mindenütt, alszanak a házak
Csukott szempillákkal sorban, ahogy állnak.

Néha zavarja meg a halotti csendet
Egy ugató kutya, tévesztve a rendet.
Lassan lépeget fel a sírkert lépcsőjén,
Halovány fény csillog egy kőkereszt fején.

Lelki békét nyújt a gyéren égő gyertya,
Megnyugvást szívének e síri csönd adja.
Leroskad Mária a sírhalom mellé,
Harmatos kék szemét emeli ég felé.

Sokáig térdepel, nem érez zsibbadást,
Észre sem veszi az idő gyors múlását.
Mint dértől a virág, lekonyul szép feje,
Elhagyni készül már testét fehér lelke.

Indul a leányzó rideg temetőből,
Vigasztalást nyerve a kegyes emléktől.
Búcsúzik, s egy könnycsepp marad a kőfejfán,
Benne a kelő nap új reményt ringat már.

Léttel teli fényét széthinti a tájra,
Új arcok, új terhek szöknek a világra,
Elfelejtik lassan a porladó Bandit,
S vele a bánattól összeroppant Marit.

XXIII.

Fejfaerdők között a jegyző bújkálva
Lopakodik, surran tolvajok módjára.
Önmaga elől fut, az aljas tettétől,
Lelkiismerete szigorú szemétől.

Rég megbánta tettét, megátkozva kígyót,
Megbélyegezte őt, mint egy gonosztevőt.
Árulónak mondják, pedig ő ártatlan,
Tanúbizonysága: éjjele álmatlan.

Nem tud megnyugodni, e vád nagyon bántja,
Biztatón szól hozzá a pokol sátánja:
- Azért nem sikerül szíved minden vágya,
Mert ingadozó vagy, s lelked tetted rágja!

- Távozz tőlem rögtön ördögi gondolat,
Budán is egyszer volt ebvásár-fondorlat!
Úgysem lett az enyém, mint ahogyan súgtad,
Pedig végigjártam azt a szörnyű utat.

Azóta úgy járok, mint az alvajáró,
Szorítja keblemet magamszötte háló.
Ide járok mindig, minden áldott reggel,
E leányra várok órák hosszat lesben.

Nem mer száraz ajkam jóreggelt mondani,
Az ő drága lényét szívvel köszönteni.
Olyan sápadt szegény, mintha halott volna,
Az én beteg szívem sem segíthet rajta.

Még most is szereti délceg Horváth Endrét,
Kinek erős testét a férgek megették.
Nem is gondol másra, csak az első táncra,
Lelkében örökké élő muzsikára.

Ma meg fogom kérni, legyen feleségem,
Ismerem jó szívét, tán megbocsát nékem.
Végre meghallgatja a vétkes kérését,
S így el fogom nyerni Máriának kezét!

XXIV.

- Most légy bátor jegyző - biztatja önmagát -,
Amott jön a lányka a bejáraton át.
Lépj előre bátran, köszöntsd e gyermeket,
S a szerelmi pálmát meglátod elnyered.

- Jó reggelt, Mária! - szólal meg remegve,
Levegőt öleli két reszkető keze.
Halk sikoly szakad fel a lányka ajkáról,
Villámot szór szeme a meggyúlt haragtól.

Majd lehajtja fejét, sokáig némán néz,
Két remegő ajkán a válasz hamar kész:
- Gyilkos! - szól a leány gyűlöletes hangon,
Könnyű teste illan, arcán a fájdalom.

- Hallgass meg Mária, most utolszor kérlek,
Szeretlek mióta megláttalak téged.
Bocsátsd meg bűnömet, melyet elkövettem,
Régen megbántam már. Szerелеmből tettem!

- Bűnöd bocsánatát az Istentől kérjed,
Magam sem haragszom, csak megvetlek téged,
De arról az egyről hallgasson a nyelved,
Úgysem leszek soha a te feleséged!

Folytatná a jegyző tovább az ostromot,
De száraz nyelvéről a szókincs lekopott.
- Szeretlek Mária! - hörgi fuldokolva -,
Olyat tesztek! Jaj nem, kés vissza a tokba!

Roskadozva ballag egy kőkereszt mögé,
Sötétben bújkáló kétes árnyak közé,
Lelkében visszacseng a gyilkos szó hangja,
Amint a távozó keményen hallata.

- Gyilkos! - így a leány, s indul is előre,
Fájdalma feszítőn telepszik mellére.
Csend pihen már újra a holtak kertjében,
Sötét árnyék borul Mari bús lelkére.

XXV.

Száll már a vadludak sok v-betűs jele,
Fehéren csillan meg a tél közeledte.
Hófelhők torlódnak a szürkés-kék égen,
Gyermekek csúszkálnak tükörsima jégen.

Őszes szakállukat a tar fák megrázzák,
Águkon gyémántként csillognak zúzmarák.
Rengeteg vadjai készítik a vackot,
Kihalt lett a puszta, telve már az aklok.

Pihen már fázósan az elárvult puszta,
Hófehér palástját felölti majd újra.
Síri hangon suttog a folyóparti nád,
Sás között szél fújja hidegen nótáját.

Fűrész foga rágja az erdők fatörzsét,
Harkály kopogtatja a beteg fák mellét.
A jószívű ember etetőket ácsol,
Cinkék seregének ez a téli jászol.

Lompos farkas teste lopakodik éjjel,
Szívekig hatoló halálüvöltéssel.
Ravasz róka lopja éhes bőrét tova,
Hol szárnyasok vannak, csendben kúszva oda.

Sárgás fényt sugároz a kocsma ablaka,
Kihallatszik rajta a cimbalom hangja.
Ablakon szűrve jön a bús magyar nóta,
Az elmúlás lehet remegteti kóta.

Megkezdik elejét téli meleg esték,
Gyermekek hallgatják nagyapó meséit.
Rózsás arcú lányok mennek a fonóba,
Táncolnak víg párok halk citeraszóra.

Ólmos köd gomolyog a dombok tetején,
Pattogva ég hasáb a házak tűzhelyén.
Meleg bundát takar földre az áldott ég,
S új éltet melenget ölen a szűzi tél.

A szerző utószava

A *Tar Mihály szüretjén* című elbeszélő költeményemet 1953 nyárutóján írtam, amikor a Kárpát-medencében élő magyarság életvitelére bilincsként nehezedett rá az elnyomó hatalmak bénító kegyetlensége; megfélekezve a keresztényi humánum minden magatartásformájáról.

Amikor a nemes gondolatok
Kegyetlen béklyóba kényszerültek,
Amikor az őszinte érzelmek
A közöny hálójában rejtőztek,
Amikor a fényre törő álmok
Lappangva a sötétben reszkettek,
Amikor az igazságot védők
Létbitorló erők közt vergődtek!

A mű témája mindennapos dolog volt abban a korban. A szereplők a fantázia szüleménye. A főhős - Horváth Endre, ugyancsak kitalált név - egy megtörtént tragikus esemény alakja. Rajta keresztül szerettem volna megrajzolni a jövőhitet, a jobb, békésebb és emberibb világ eljövételének a reményét.

Remélem, ez némileg sikerült is!

Varga József
Göntérháza, 2002.